

K pojetí objekto-subjektového vztahu ve velení

Velení je specifickou organizační, motivační a usměrňovací formou společenské praxe. Poznání dialektiky vztahu objektivních podmínek a subjektivního činitele může povzbuzovat a tak i motivovat myšlení subjektu velení. To může vést k chápání jednoty poznání a praxe velení, zejména k pochopení širších možností „přetváření“ objektu velení. Praxe velení je právě tím faktorem, který sjednocuje možnost a nutnost využití jak přírodních, tak i společenských zákonitostí v procesu velení.

Marxismus-leninismus obecně chápe objekt jako prvotní a určující vůči subjektu. Z tohoto (avšak pouze z tohoto) hlediska jsou např. sociálně ekonomické a třídní vztahy a na jejich základě zprostředkovaný stupeň rozvoje ozbrojených sil, stav jejich bojové pohotovosti i bezprostřední politické vztahy objektivní podstatou vojenskopolitické dynamiky. Můžeme jimi vysvětlit podstatu tohoto procesu, ale nikoli jeho konkrétní podobu. Je to proto, že ve společenském procesu se proslazuje objektivní výhradně prostřednictvím subjektu, které se projevuje jako zkušenost, znalost, zájem, postoj atd. lidí.

Subjekt vtiskuje každému společenskému procesu konkrétní charakter i tvářnost, i když tento může mít po určitou dobu výraz náhodného a neorganizovaného vývoje. Teprve tehdy, když subjekt dosáhne takového stadia rozvoje, že je schopen náležitě poznat např. řízený objekt,

začíná mít činnost subjektu uvědomělý charakter. Začíná hrát relativně samostatnou úlohu, stává se bezprostředně určujícím činitelem. Na tomto základě je schopen využívat, rozvíjet či podporovat objektivní a v některých případech po určitou dobu působit i proti zákonitým tendencím vývoje, aby se nakonec opět dostaly do souladu objektivní zájmy, požadavky a činnost subjektu.

V marxisticko-leninské filosofii problém subjekto-objektového vztahu zaujímá jedno z důležitých míst. Řešení této problematiky se vztahuje k analýze procesu poznání, předmětně praktické činnosti člověka a k pojetí pravdy a způsobům jejího postizení.

Marxismus-leninismus teoreticky a metodologicky překonal předmarxovské koncepty poznání, které pojímaly člověka jako objekt dějin, či dokonce jako jejich oběť. Marxisticko-leninská koncepce řešení subjekto-objektového vztahu vychází z dialektického chápání vzájemného působení společenského člověka jako subjektu poznání s materiálním vnějším světem.

Objekt vystupuje vůči subjektu jako předmět poznání, ale také **jako předmět přeměny**. Jak poznamenává K. Marx, člověk uskutečňuje vědomý účel a mění formu toho, co je dáno přírodou.

Jenže vydělený objekt neposkytuje subjektu nic „zdarma“, tedy ani své poznání a tím méně přeměnu. Subjekt je nucen

působit na předmět svého zájmu — vyvolávat záměrnou a cílovou aktivitu svého jednání, která se promítá jako postoj vědomí, jako totální lidská činnost, vyjadřující specifiku člověka.

Subjekt přistupuje k objektu z pozice předmětně praktické a poznávací činnosti. **Tato jednota činné a poznávací stránky praxe nepůsobí toliko na přeměnu objektu, ale také subjektu.**

V podstatě to znamená, že člověk je součástí konkrétní historické situace, která má vůči němu objektivní charakter. Člověk je při řešení těchto situací vždy omezen jednak situací samou a jednak existujícími prostředky jejího řešení a také svými aktuálními možnostmi. Neboť jak zdůrazňují autoři sborníku „Filosofie, metodologie, věda“, je sice člověk součástí objektivní situace, ale je také současně mimo ni proto, aby postihl z mnohostranné reality jen některé její stránky, aby zvážil tuto situaci a volil prostředky k jejímu řešení, popřípadě od řešení upustil.

Člověk do této situace vnáší aktivitu, záměrnost, zkušenost historie. Podobně je to s volbou, která je nejen výběrem možností, ale i jejich změny.

Výrazem aktivity člověka je **praxe**, pojatá v marxisticko-leninské teorii jako **totální kategorie, která postihuje jednotu všech stránek subjekto-objektového vztahu**. Praxe, podle citovaného sborníku... „je jako výraz aktivity člověka v dějinách... jako analýza struktury lidské činnosti, analýza kvalit lidské aktivity.“

Velení v bojové činnosti je specifickým druhem společenské praxe. V rovině obecné je charakterizováno stejnými znaky, jako pracovní činnost:

- a) charakterem zaměřenosti na cíl,
- b) předmětným charakterem,
- c) společenským charakterem.

Bojová činnost a její řízení se liší od jiných oblastí lidských činností ve všech směrech. Jejím **cílem** je zničit protivníka a jeho prostředky, dosáhnout finálně kvalitativní změny stavu války na mírový stav a vítězství pokrokových sil. Bojová činnost se liší i v **prostředcích a způsobech působení** na objekt — používají se v ní zbraně a jiné válečné prostředky. Odlišují se také **podmínkami**, v nichž se realizuje, zvláště pak protiakcemi nepřítelů, která je součástí objektivní situace, již má subjekt měnit. V ozbrojeném zápase se primárně realizují společenské potřeby, převládá společenská motivace bojujících stran.

Velení v těchto zvláštních podmínkách je druhem cílevědomého lidského jednání, které odráží mnohadimenzionální re-

alitu a obsahuje výběr řešení objektivní situace. **Specifika velení** jako subjektu v ozbrojeném zápase spočívá v tom, že se zmocňuje poznání objektivních možností, transformuje toto poznání do bojové činnosti, aby vyvolala novou aktivitu bojujících k realizaci změn a vytvoření podmínek, výhodných pro další bojovou činnost.

Vycházíme-li z poznatku, že se následkem vědeckotechnického rozvoje a sociálně politických příčin kvalitativně změnil a mění objekt velení, tj. souhrnné povahy všech prvků zúčastněných v bojové činnosti, pak je nutné především studovat obsah těchto změn u samotného subjektu velení.

Pro rozvoj velení v příštích dvou desetiletích bude naprosto nezbytná mnohostranná kvalitativní přeměna subjektivního činitele velení, který musí dosáhnout potřebného stupně souladu s nároky vyvolanými objektem řízení. Velitelé, štáby a političtí pracovníci jako subjekty velení budou nuceni přizpůsobovat se zcela netradičním formám a metodám organizátorské a řídicí práce, jaké dříve buď vůbec neexistovaly, anebo byly známé, ale pro svou náročnost nebyly vůbec používány. Současně se budou stávat iniciativními spolutvárci netradičních forem a metod velení.

K náležitěmu pochopení některých tendencí modálních projevů strukturálně funkčního uspořádání a perspektivního fungování systémů jako sociálně politického řízení, tak i komplexního velení, je nezbytné pochopit jejich objektivní podstatu a stránky, které mají mnohostranné vyjádření v subjekto-objektových vztazích.

Lidé sice konstituují, zdokonalují a teoreticky i prakticky realizují systém i proces velení, při tom však je samotný obsah velení určený společenskoeconomickými vztahy a tudíž jeho obsahová náplň je dána objektivně. Subjektivní stránky velení se pak vztahují k úpravám skupinových vztahů, vztahů lidí a techniky, ovládnutí nástrojů poznání a změny bojových situací.

K dosahování úspěchu v boji má nesmírný význam příprava, „úroveň subjektu“. Kvalita subjektu (velení) je tím faktorem, který ovlivňuje **přeměnu možností ve skutečnost**, ve vítěznou činnost. Správné chápání subjektivního a objektivního v bojové činnosti spočívá v uznání dialektické jednoty těchto skutečností, v reálném oceňování situací, volbě alternativních řešení, ve volbě účinné organizace sil a prostředků ke splnění cílů a v citlivé reakci na změny situací a nové tvůrčí prvky řešení průběhu boje.

Rostoucí význam subjektu v řízení bojové činnosti nese s sebou také růst nebezpečí chyb v těch případech, není-li subjekt na patřičné úrovni. Je to především nebezpečí subjektivismu, jak upozorňuje I. A. Grudin. **Podstata subjektivismu** podle něho spočívá v povrchním odrazu objektivního poznání lidí, v nesprávném zhodnocení podmínek situace, objektivních zákonů, a konec konců v jejich ignorování.

„Subjektivismus začíná tam, kde mýlně lidé přijímá subjektivní charakter ne takové formou, ale svým obsahem.“ Grudin, A. I.: *Dialektika i sovremennoje vojennoje delo*, Vojenizdat, Moskva 1971, s. 229.)

Obecná tendence, která se prosazuje ve velení, směřuje k překonávání subjektivismu. Je to tendence „objektivizace“ poznatků o bojové činnosti. Zapřičňuje ji rozvoj nástrojů poznávání a ovládání bojové činnosti, ale také zvětšující se kapacita a úroveň subjektu velení.

Za jeden z obecných principů „procesu objektivizace“ považují I. D. Panichava a B. J. Pachomov přenos poznání z podmínek, ve kterých bylo ono získáno, do podmínek, ve kterých ještě objekt poznání nezkusil působení na sebe ze strany poznávajícího subjektu a jeho nástrojů.

Již z toho můžeme usuzovat, že jak proces sociálně politického řízení, tak i polní velení představuje složitou, mnohadrázennou jednotu působení objektivních a subjektivních činitelů. Sledovat, vyvažovat a harmonizovat vzájemnou relaci těchto činitelů vyžaduje od velitele v první řadě poznání modalit těchto činitelů: hodnotit jejich možné budoucí projevy a následky, a to s náležitým ohledem na časové a prostorové dimenze.

Objektivně determinujícími činiteli rozvoje velení — z hlediska rámce eventuálního ozbrojeného zápasu — budou vystupovat ty komponenty, které zároveň představují mnohostranné předpoklady vedení boje a operace, jako jsou např. úroveň rozvoje výrobních sil země, dosažený stupeň výroby, společenskoekonomické vztahy, válečný potenciál země, stav váčiště a jiné. Konkrétně jsou to činitelé, které tvoří vojenská technika, zejména prostředky bojového útočného a obranného charakteru, jejich technicko-bojové parametry, množství, použitelnost atp. Dále lidský potenciál, jeho početnost, fyzické a duševní možnosti, stav připravenosti pro vedení ozbrojeného zápasu atd. Kvantita a kvalita těchto činitelů materiální povahy bude čím dále tím naléhavěji vyvolávat požada-

vek, aby rozvoj teorie i praxe velení odpovídal úrovni materiálně určených podmínek.

Nejvýraznějším **subjektivním činitelem velení** je vedoucí úloha strany, pak stupeň lidské aktivity, s jakou budou vojenské úkoly realizovány a s ním spjatý souhrn předpokladů a vlastností, jednota intelektu s vůlí, city, zájmy a morálními vlastnostmi, které ve svém souhrnu s dalšími faktory lidskou aktivitu formují. Jde především o tu subjektivní stránku velení, která umožňuje rozvoj teorie a praxe velení a jež zahrnuje a vymezuje celou oblast poznání. Jde hlavně o schopnost poznávat subjektivní tendence rozvoje velení, pronikat k jeho podstatě a na základě toho modelovat a projektovat obsah a metody procesu velení.

V procesu rozhodovací činnosti subjektu vystupují dva základní momenty poznání: smyslové (zkušenosti) a racionální (abstraktní) poznání. Proces velení obsahuje oba tyto momenty. Na základě předmětů a jevů bojové situace vznikají ve vědomí subjektu smyslové obrazy předmětů. Názorová a předmětová forma poznání bojové situace se získává zpravidla pozorováním. Při jejím doplnění znalostí organizace vojsk nepřítel může síl velitel i za neúplné informovanosti vybavit relativně ucelený obraz boje.

Avšak jakkoli velký je význam smyslového poznání, jeho možnosti jsou přece jenom omezené. Ve smyslových představách jsou předměty a jevy obrazy v celé jejich bezprostřednosti. Obecně a podstatně v nich není odděleno od jedinečného a nahodilého.

Na základě **racionálního poznání** a vytvoření syntetického celku bojové činnosti může docházet k přesnějšímu postihu objektivní situace a k přejímání možných změn. V tomto momentu poznání jsou potencionálně obsaženy nové formy a metody řešení složitých situací.

Vlivem následků vědeckotechnické revoluce — jejich prosazováním do výzbroje a výstroje armády — z hlediska kvantity bude se relativně zeslabovat úloha subjektivního činitele na samotném bojišti, nebo vlastní realizace cílů v boji a operaci do značné míry budou moci řešit technické prostředky. O to více bude vzrůstat úloha subjektivního faktoru po stránce jeho kvality, zejména v rámci řízení válečných procesů, neboť pouze touto cestou bude možné co neefektivněji využít všech předností zdokonalované a nově vyvinuté techniky.

Nehledě na to, že již dnes jsou vytvořeny mnohé technické předpoklady pro sběr,

přenos a zpracování informačních souborů, a že tato tendence bude narůstat, v oblasti rozhodování, organizačního, motivačního a kontrolního úsilí i do budoucna zůstane hlavní tíha na veliteli, štábech a politických orgánech. Na jejich aktivitě, vůli, ideově politické připravenosti, morálně bojové úrovni a dalších subjektivních faktorech v rozhodující míře bude spočívat úspěch bojujících vojsk. Na nich v první řadě bude záležet, na kolik dokáží dosáhnout souladu lidské aktivity s objektivními podmínkami a zákonitostmi ozbrojeného zápasu.

Jestliže jsme dosud více méně sledovali materiální určenost a subjektivní činitele, které působí na rozvoj teorie a praxe velení jako samostatné tendence, v dalším je nemůžeme vidět takto izolovaně. Také zobecněné zkušenosti praxe velení zpravidla nejsou ani nemohou být pouhým odrazem praxe. Pokud by se tak stávalo, jejím výsledkem nutně musí být „ryzí“ empirismus, který naprosto znemožňuje rozvoj velení. Na druhé straně ani teoretická zobecnění nemohou naprosto abstrahovat od praxe, neboť právě v důsledku rozporného charakteru subjektivních pohybů i relativní pravdivosti získaných závěrů, taková zobecnění by se stávala pouhou spekulací.

Zobecněná praxe i teoretická zobecnění z hlediska potřeb permanentního zdokonalování velení proto nutně musí realizovat a vzájemně harmonizovat výsledky činnosti této vývojové linie. Tedy teoretické zobecnění musí respektovat praxi velení a zobecněná praxe využívat teoretických předpokladů. Jedině takto chápáná zobecněná praxe i teoretické zobecnění rozvoje velení mohou sloužit jako solidní základ perspektivního zdokonalování teorie velení, schopné odrážet válečnou realitu, hypoteticky předpokládat rozvoj jednotlivých stránek velení a tak zdokonalovat významný nástroj dosahování vojenskopolitických cílů.

Zanedbáním organické jednoty teorie a praxe hrozí velení několikeré nebezpečí. Jednostranné přeceňování praxe vede od teoretizování předmětů úvah k posílení praktikismu a s ním spjatého kolísání nebo rozhodování „ad hoc“ při řešení základených problémů velení.

Proti tomu jednostranné přeceňování teorie zpravidla způsobuje nežádoucí přibrzdování a někdy i umrtvování praxi již ověřené aktivity řídicích pracovníků, často může vést k nezodpovědnému ba i k voluntaristickému deformování rozvoje velení. Konečně i za předpokladu harmonicky nevyváženého spojování teorie a praxe (pře-

ceněním jedné stránky) mohou vznikat různé menší či větší nebezpečí v rozvoji velení.

Úroveň subjekto-objektového vztahu vždy modifikuje a konečně i limituje pravděpodobnostní charakter procesů velení. V samé podstatě jsou tyto procesy determinovány vnitřními obecnými zákony, které působí v celé té sféře, na níž se daný rámec velení vztahuje. Ve skutečnosti ozbrojený zápas budou realizovat lidé, jejich činnost, vůle, zájmy, přání, cíle, hodnoty, snahy atd. Obsah těchto činitelů vždy pak bude určen množinou momentů, které spočívají jednak v člověku jako jeho společenské a individuální jednotě, jednak i mimo něj. Jsou to jednak faktory materiální a jednak duchovní povahy. Velení jako proces bude jedním z jejich projevů a zároveň jejich průnikově sjednocujícím činitelem.

Objekto-subjektový vztah, který se uplatňuje ve válečných řízených procesech, staví do nového světla i vztah nutnosti a nahodilosti. Marxistická dialektika chápe nutnost jako určitý vztah a souhrn podmínek, za nichž musí dojít k určitému jevu. Nahodilost je pak polaritní kategorií nutnosti. To však neznamená, že nutnost a nahodilost jsou absolutně protikladné a že se vzájemně vylučují. Jsou pouze mezními kategoriemi, které ve své podstatě se shodují v tom, že v náhodném se zároveň prosazuje nutné, a naopak nutné se projevuje prostřednictvím řady náhod.

Správné pochopení vztahu nutnosti a nahodilosti má velký metodologický a praktický význam jak pro vědecky fundovanou předpověď rozvoje velení, tak i pro jeho prakticko-aplikační zdokonalování. Uvědomit si jej znamená vnést nové pozvatky do rozvoje samotné teorie velení, zejména do jejich vojenskopolitických aspektů. V procesu velení půjde čím dále tím více o činnost nesmírně složitou, půjde o usměrňování vysoce dynamického procesu ve značně měnících se podmínkách, komplikovaných velmi účinnou technikou, ničivostí, náhlými změnami, rychlostí manévru palbou i živou silou, rozlehlostí válčičtě atd.

V takových podmínkách může docházet ke značnému množství nahodilostí, nepředvídaných událostí a komplikací. Proto čím vyšší stupeň hierarchie velení, tím obecnější pokyny a s delší dobou platnosti musí vydávat. Spolu s tím budou muset směrnicí, rozkazy, nařízení a řídicí pokyny vůbec ponechávat daleko větší prostor pro aktivitu a iniciativu nižších stupňů a počítat s větší diferenciací. Jedině tak bude možné zabezpečit sblížování linie ve-

lení, zaměřené na cílové jednání vojenských kolektivů se zákonitostmi vedení ozbrojeného zápasu.

V minulosti jsme se mohli setkávat s praxí, vyjadřovanou některými projevy velení, které zasahovalo až do útvaru a jednotek, a to z nejvyšších stupňů a provázela je snaha získat co největší množství detailních informací. To rozhodně nebylo výrazem úsilí po sblížení linie velení s poznáním objektivních požadavků na jeho zdokonalování. Za těchto podmínek mohl se rozšiřovat prostor pro působení živelnosti a nahodilosti. Takový stav pochopitelně zužuje možnost k omezení nahodilosti a zdánlivý klad se mění ve svůj protiklad, zvětšuje se neorganizovanost, komplikuje se součinnost, snižuje se osobní odpovědnost, do rozporu se dostávají úkoly a jejich zabezpečení atd.

Jedinou tendenci oproti tomu naznačují některé nové prostředky válečné techniky, které mohou vytvářet reálné předpoklady ke zmenšení vlivu náhod v průběhu boje a operace. Dosah a rozsah účinnosti raketových jaderných zbraní zdaleka nebudou netolik ovlivňovány různými vnějšími nahodilostmi, jako kdysi bojového letectva. Budoucí terénní vozidla, tanky, letouny a jiná válečná technika nebudou již natolik závislá na terénu a jiných podmínkách, jako dřívější obdobná technika. Stejně tak zdokonalená organizační, komunikační a výpočetní technika patrně vytvoří do budoucna větší předpoklady k omezování náhod i v procesu přípravy rozhodování.

Tyto myšlenky však nemůžeme absolutizovat, neboť zastiňují možnost vznikání zcela nepředvídaných náhod, které se mohou projevovat jako rozpor mezi objektivní situací a subjektivním rozhodováním, jakož i jednáním lidí. Zde je nutné mít na zřeteli, že společenské procesy vůbec a bojová činnost obzvláště je ve své podstatě stochastická a snížení nahodilosti lze tudíž dosahovat především poznáním a využitím zákonitostí, kterým vedení boje podléhá.

Vliv nahodilosti zpravidla bývá modifikován rozsahem a dobou trvání operace. V činnosti jednotlivců a nižších stupňů velení objevuje se více odchylek, způsobených různými náhodami. Naproti tomu u vyšších stupňů hierarchie velení a za delší časové období se celková suma „rozplývá“ i „vyrovňuje“ a celkově se projevuje jako nutnost. Nutnost však nemůžeme chápat jako prostý souhrn nahodilostí. Ve válečných procesech se nutnost projevuje mnohostranným střetáváním protikladů a

rozporů, způsobených bojovou i jinou činností lidí.

Výcvik a výchovu, boj a operaci, jakož i velení jako jejich usměrňující nástroj, musíme považovat za proces, ve kterém pod sumou různorodých nahodilostí působí určité obecné, podstatné a opakující se vazby, vztahy a tendence. To znamená, že v těchto procesech, i když vznikne neurčitost, nízká organizovanost apod., působí objektivní zákony, které určují průběh velení i jeho celkové výsledky. Takových zákonů je značné množství. Vzhledem k zaměření této práce je podrobněji nerozvádím. Vycházím pouze z faktu, že procesy ozbrojeného zápasu, jakož i velení, probíhají podle objektivních zákonů a jsou jím podřízené. Přes všeobecnou platnost tohoto tvrzení má proces velení celou řadu speciálních projevů. Jejich společné a podstatné je, že se tyto zákony prosazují prostřednictvím lidského jednání a jsou jím modifikovány.

Ozbrojený zápas, pokud by k němu došlo, bude představovat obrovský komplex různorodých činností. Avšak objektivní zákony se nebudou prosazovat v celé této oblasti stejně. Daleko bezprostředněji budou působit v oblastech fungování jednotlivých druhů zbraňových systémů, materiálního zabezpečení a techniky vůbec. Přímochaři budou ovlivňovat rozhodování a uskutečňování zmíněných procesů. Rychleji budou odhalovat a usměrňovat zásahy lidí, jejichž činnost nebyla v souladu s požadovanou tendencí vývoje. Také včasěji si vynutí řešení rozporů, které byly vyvolány lidskými zásahy.

Oproti tomu, čím v masovějším měřítku bude používána živá síla a válečná technika, za podmínek velmi rychlých změn bojové činnosti i poměru sil, se značnou možností vzniku různých náhod, tím méně zřetelně se budou zmíněné zákony projevovat. Za takových podmínek také daleko závažnější a složitější bude úloha lidí, kteří takové procesy budou usměrňovat k požadovaným cílům.

Lidské vědomí nehraje však pouze úlohu, která směřuje ke zvětšení varianty možného jednání. Sice tím, že zprostředkovává vliv objektivních zákonů, zužuje jejich úlohu invariantu. Současně ale reprezentuje sílu, která jako intelektuální schopnost člověka může sama omezit množství možných jednání.

V tomto směru pak probíhá celkový vývoj úlohy lidského vědomí v procesech velení od živelnosti k uvědomlosti. Podmínky válečného života pak navíc vyvolávají existenci zvláštních regulátorů této

tendence v podobě zkušenosti skupinových i celospolečenských norem a hodnot, zvyků, tradic atd.

Člověk má také možnosti stanovit různé cíle a řešit řadu programů i současně. Může usilovat o konečný cíl, aniž zná konkrétní cesty, které mohou s konečným cílem souhlasit, mohou být z hlediska konečného cíle jakousi „činností navíc“, či dokonce po určité době mohou směřovat i proti konečnému cíli.

Člověk na základě rozvinutého poznání a všeobecné tendence vývoje je schopen nejen formulovat cíle ale stanovit i nejvhodnější pravidla postupu při jejich realizaci. Na jejich základě se uskutečňuje interakce účastníků procesů velení, trvale se zdokonaluje vlastní jeho systém (samoorganizace), dochází k rozšíření reprodukci systému v kvantitativních i kvalitativních ukazatelích. Je pochopitelné, že živelná cílovost a uvědomělá cílevědomost představují vlastně polaritní kategorie, mezi nimiž existuje celá řada konkrétních

přechodů, které závisí na úrovni poznání. Úsilí přispět k objasnění teoretických a metodologických východisek řešení subjektového vztahu ve velení je součástí snahy o dosažení vyšší úrovně názorů na klíčové otázky velení.

Tento nástin některých uzlových problémů objekto-subjektového vztahu ve velení zdaleka nevyčerpává tuto problematiku. Nepřihlížel jsem vůbec ani k ostatním vědním disciplínám, které se vztahují ke komplexně chápanému řízení společenských procesů, jehož specifickým projevem je velení. Mám na zřeteli především takové speciální disciplíny, jako je teorie organizace, marxisticko-leninská teorie systému, teorie sociální komunikace a informace. Tyto úvahy více než jako důkaz slouží jako ilustrativní příklad k dokrácení požadavku prosazovat harmonizaci subjekto-objektového vztahu ve velení a respektovat atributně s tím spojenou sociální určenost vojenských systémů řízení.